Z minulosti a současnosti univerzity

Minulost I. interní kliniky a současnost I. interní kardioangiologické kliniky ve FN U Sv. Anny v Brně

KAREL ZEMAN

Historie první interní kliniky v Brně začíná vlastně dekrety císaře Josefa II. o zrušení kláštera dominikánek U svaté Anny v roce 1782 a zřízení Císařsko-královského všeobecného zaopatřovacího ústavu v roce 1786. Nemocnice měla interní a chirurgickou část, porodnici, nalezinec, sirotčinec a ústav pomatených. Přibývalo nemocných, staré budovy nestačily a nevyhovovaly novým požadavkům, především na hygienu, a tak vznikl návrh na velkou nemocnici. Projekt nakonec vypracoval vídeňský architekt dánského původu Theophil von Hansen. Nová nemocnice byla dokončena roku 1867. Od té doby, více než 200 let slouží po různých úpravách doposud. Zpočátku interní oddělení zajišťovalo léčení horečnatých a kloubních onemocnění, mělo externí oddělení kožních a pohlavních chorob a chirurgickou část pro hojení ran a zlomenin. Postupem času se jednotlivé obory diferencovaly a osamostatňovaly v jednotlivá oddělení. V roce 1908-1909 byl postaven pavilon chirurgický a také interní.

Vznik Masarykovy univerzity 28. ledna 1919 ovlivnil vývoj a další působení Nemocnice U Sv. Anny. Vznikla zde první interní klinika, která v roce 2009 oslaví devadesátileté trvání.

Prvním přednostou Kliniky patologie a terapie vnitřních a nervových chorob se stal v roce 1919 prof. MUDr. Rudolf Vanýsek, DrSc. (1876-1957), rodák z Hané, žák pražského prof. Thomayera v letech 1903-1906. Vanýsek se habilitoval dizertační prací z oboru pracovního lékařství na České vysoké škole technické v Brně v roce 1912, ale již od roku 1906 pracoval jako první český primář v tehdy německé Zemské nemocnici U Sv. Anny. Patřil také k průkopníkům pracovního lékařství. Měl za sebou významnou vědeckou práci o změnách srdeční činnosti při měněných polohách tzv. Vanýskovo trias u nemocných trpících kardiální neurózou. Založil laboratoře pro bazální metabolismus, hematologii a elektrokardiografii. Byl pokládán za zakladatele moravskoslezské internistické školy a na klinice položil základy kardiologie. Vychoval řadu skvělých lékařů, v Brně

profesory J. Polčáka, F. Horu, J. Pojera a M. Štejfu sen., který po II. světové válce v roce 1946 I. interní kliniku převzal.

Prof. MUDr. Miloš Štejfa sen.(1898-1971), rodák z Vysočiny, studoval na lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Z počátku pracoval na patofyziologii u prof. V. Laufbergera, byl primářem interního oddělení Nemocnice milosrdných bratří a potom pracoval na klinice prof. Vanýska. Řádným přednostou I. interní kliniky byl jmenován v roce 1947. Absolvoval studijní cesty po Evropě, zabýval se především kardiologií, a to získanými srdečními vadami, elektrokardiografií, dále pneumologií a hematologií. Za jeho vedení byla vybudována katetrizační hemodynamická a spirometrická laboratoř, kterou vedl doc. L. Skalník. Se svými spolupracovníky publikoval Skalník původní práce z oboru kardiologie, např. o plicní hypertenzi a cor pulmonale. Neméně významné bylo i hematologické pracoviště zabývající se dřeňovými útlumy vedené doc. D. Mrkosem a prim. J. Kratochvílem. Dalším docentem, který pracoval na I. interní klinice, byl prof. MUDr. Svoboda, který po odchodu prof. Štejfy sen. do důchodu v roce 1969 převzal vedení I. interní kliniky.

Prof. MUDr. Karel Svoboda, CSc. (1918-1988) nastoupil na I. interní kliniku jako odborný asistent v roce 1946, v roce 1956 se habilitoval. Jako docent zastával funkci proděkana pro vědu a výzkum, v roce 1963 obhájil hodnost kandidáta lékařských věd a v roce 1968 byl jmenován mimořádným profesorem. Byl vynikajícím pedagogem a od počátku se na klinice věnoval kardiologii. Středem jeho zájmu se staly grafické vyšetřovací metody, poruchy srdečního rytmu, vysoký krevní tlak a metabolismus srdečního svalu. V roce 1968 získal cenu Směléhо za nejlepší práci roku v oboru kardiologie. Zásluhou prof. Svobody a doc. Skalníka byla na I. interní klinice v roce 1969 vybudována jedna z prvních koronárních jednotek v republice, zabývající se intenzivní péčí o nemocné s akutním srdečním infarktem a život ohrožujícími poruchami srdečního rytmu. V roce 1971 bylo zřízeno Centrum pro trvalou kardiostimulaci vedené prof. P. Kamarýtem, rovněž žákem prof. M. Štejfy sen., a byla ustanovena pracovní skupina invazivního elektrofyziologického vyšetřování převodního srdečního sytému, kterou vedl prof. K. Zeman. V roce 1972 v době nastupující normalizace musel prof. Svoboda opustit I. interní kliniku a přejít do svazku II. interní kliniky prof. F. Hendrycha, kde se zabýval výukou mediků při interním oddělení nemocnice na Sadech Osvobození v Brně.

Prozatímním přednostou I. interní kliniky byl pověřen doc. MUDr. Jan Žák, CSc. (1921). Jmenován byl v roce 1975. Doc. Žák promoval na lékařské fakultě v Brně v roce 1949, jako sekundář pracoval na interním oddělení ve Zlíně a od roku 1956 jako odborný asistent na I. interní klinice v Brně. Zabýval se kardiologií. Habilitoval se v roce 1969, téma práce měla název „Vývoj elektrokardiografického obrazu cor pulmonale – vektorkardiografický rozbor".

Za jeho vedení se I. interní klinika zabývala celostátně podporovaným kardiovaskulárním programem a specializovala se na jednotlivé cévní a srdeční choroby. V té době byl zřízen krajský ordinariát pro kardiologii, který krátce zastával doc. Z. Lupínek. Roku 1977 byl do funkce krajského kardiologa jmenován ředitelem KÚNZ prof. K. Zeman. Vedením Centra Jihomoravského kraje pro trvalou kardiostimulaci byl jmenován prof. P. Kamarýt. Byla ještě zřízena angiologická ambulance pro nemocné s chorobami tepen a žil, kterou byl pověřen MUDr. Vl. Otisk.

Je třeba poznamenat, že poslední tři přednostové vychovali celou řadu kardiologů, kteří odešli na jiná pracoviště. Patří mezi ně prof. B. Semrád, doc. V. Chaloupka, doc. St. Janoušek, prof. J. Vítovec, MUDr. Vl. Bohanes a další.

V roce 1986 po odchodu doc. J. Žáka do důchodu se stává přednostou I. interní kliniky doc. MUDr. Zdenko Lupínek, CSc. (1930). Pracoval jako asistent na klinice od roku 1961. Zabýval se rovněž kardiologií a dále diagnostikou a moderní léčbou akutního srdečního infarktu. Kandidátskou disertační práci obhájil na téma „Fluidokoagulační rovnováha v prevenci, léčení a včasném rozpoznávání koronárního syndromu". Habilitoval se v roce 1973. Byl vedoucím koronární jednotky a v té době byl se svými spolupracovníky průkopníkem trombolytické léčby akutního srdečního infarktu. Přednostou I. interní kliniky byl do roku 1990. Do roku 1995 pedagogicky působil na II. interní klinice LF MU FN U Sv. Anny.

Po „sametové" revoluci převzal v roce 1990 I. interní kliniku prof. MUDr. Miloš Štejfa, jun. DrSc. (1929). Studoval na LF MU v Brně, po promoci musel odejít na tzv. umístěnku na Slovensko, ale již v roce 1957 nastoupil na II. interní kliniku, kde se zabýval problematikou ischemické choroby srdeční a později intenzivní péčí akutních koronárních syndromů. Habilitoval se v roce 1968 na práci „Angina pectoris", která též vyšla knižně. Profesorem byl jmenován v roce 1988. Své pedagogické schopnosti uplatnil v řadě publikací a učebních textech. Napsal se spolupracovníky rozsáhlou moderní monografii *Kardiologie*, která se dočkala v roce 2007 už 3. vydání. Na I. interní klinice brzy začal s její přestavbou a propojením klinických oborů s ambulantní péčí. Byly zřízeny jednotlivé pracovní skupiny, holterovská EKG a TK, echokardiografická, angiologická, srdečního selhání, arytmologická, elektrofyziologická, transplantační. Štejfa také prosadil v rámci I. interní kliniky samostatné intervenční pracoviště pro diagnostiku a léčbu akutních koronárních syndromů, kterou vede prim. MUDr. L. Groch. Znovu umožnil elektrofyziologické pracovní skupině pokračovat v invazivní diagnostice a léčbě arytmií tehdy moderní radiofrekvenční ablací. Jeho zásluhou byla I. interní klinika přeměněna na I. interní kardioangiologickou kliniku (I. IKAK).

Prof. MUDr. Jiří Toman, CSc. (1947-2002) se stal přednostou I. IKAK v roce 1996. Promoval na brněnské lékařské fakultě v roce 1971 a poté pracoval na interním oddělení nemocnice v Třebíči jako okresní ordinář pro

kardiologii. Na I. interní kliniku přišel v roce 1980. Od počátku se věnoval invazivní kardiologii a elektrofyziologii, později echokardiografii a srdečnímu selhání. Habilitoval se v roce 1993 na téma „Mírné srdeční selhání s výraznou dysfunkcí levé komory". V roce 1997 úspěšně obhájil profesorské řízení. Po odchodu prof. Štejfy jun. do důchodu pokračoval v přestavbě kliniky a dokončil ji. Absolvoval řadu zahraničních studijních cest a přednášek na mezinárodních kongresech. Ve spolupráci s kardiochirurgickým centrem ve FN U Sv. Anny a s jejím přednostou prof. Černým založil srdeční transplantační program, ve kterém nyní pokračuje transplantační pracovní skupina. Jeho plodný život byl v roce 2002 přerušen zákeřnou a nenadálou nemocí.

Jako přednosta I. IKAK byl vybrán ještě téhož roku 2002 prof. MUDr. Jiří Vítovec, CSc. (1951). Studoval lékařskou fakultu v Brně a promoval v roce 1975. Začínal na I. interní klinice, kde pracoval na koronární jednotce. V roce 1981 přešel na II. interní kliniku, a to na místo ordináře pro farmakologii.

Je žákem prof. M. Štejfy jun., s nímž zakládal na II. interní klinice jednotku intenzivní péče, kde se spolu věnovali hemodynamice srdečního selhání a jeho farmakologickému ovlivnění u pacientů se srdečním infarktem. Kandidátskou disertační práci na téma *Hemodynamika vasodilatační léčby srdečního selhání* obhájil v roce 1988, habilitoval se v roce 1996 na téma *Hodnocení léčby srdečního selhání*. Profesorem se stal v roce 2001. Bylo jen přirozené, že se vrátil na I. IKAK.

V současné době pracuje na I. IKAK sedm pracovních skupin zabývajících se diagnostikou, léčením a výzkumem kardiovaskulárních chorob (pracovní skupiny: arytmologická a elektrofyziologická, angiologická, echokardiografická, intervenční a akutní kardiologie, neinvazivních vyšetřovacích metod, srdečního selhání a transplantologie, pracovní skupina pro výzkum a řízení krevního oběhu). Tým lékařů pracuje na 3 grantech a o další dva žádá. Jen za rok 2007 bylo na I. IKAK publikováno 43 vědeckých publikací a dvakrát tolik prací bylo předneseno na domácích a mezinárodních sjezdech a konferencích. Řada lékařů stážuje na prestižních zahraničních ústavech. Jen v USA na Mayo klinice pracovali po několik měsíců již 3 lékaři a nyní tam pracují další 2. Zabývají se nejmodernějšími vědecko-výzkumnými projekty kardiovaskulárních chorob. V rámci spolupráce s Mayo Clinic se naši odborníci zapojili do 15 mezinárodních výzkumných projektů, ze kterých mimo jiné vzešlo 12 společných publikací, 1 patent a 4 patentové aplikace registrované v USA a 2 prestižní mezinárodní vědecká ocenění.

Velkou perspektivu a naději znamená pro I. IKAK LF MU ve FN U Sv. Anny s devadesátiletou tradicí již několik let připravovaný projekt Mezinárodního centra klinického výzkumu (ICRC) v Brně, jehož iniciátorem je doc. MUDr. Tomáš Kára, PhD.